

Kollel Yom Rishon

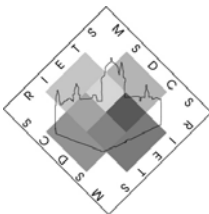
Parshas Shekalim

בענין מחצית השקל

1. Gemara Menachos 65a
2. Rambam Hilchos Shekalim 1:6
 3. Mishna B'choros 49b
 4. Gemara B'choros 51a
 5. Shiurin Shel Torah p. 65
6. Igros Moshe Yoreh Deah 1:189
 7. Rama Orach Chaim 694:1
 8. Mishna Megilla 29a
 9. Gemara Megilla 29b
 10. Gemara Yoma 65b
 11. Mishna Shekalim 1:3
 12. Mishna Shekalim 1:5
13. Torah Temimah Ki Tisa 30:13 (22)
14. Ktzos HaShulchan 235:4
15. Nesivos HaMishpat ibid.
16. Mishna Shekalim 22a

Rabbi Hershel Schachter

Sunday, February 27, 2005



A Project of the Max Stern Division of Communal
Services-RIETS,
An Affiliate of Yeshiva University



1. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד א

מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא, דלא למספד: ומתמניא ביה ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא, דלא למספד. מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד, שהיו צדוקים אומרים: יחיד מתנדב ומביא תמיד, מאי דרוש? (במדבר כ"ח) את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, מאי אהדרו? (במדבר כ"ח) את קרבני לחמי לאשי... תשמרו, שיהיו כולן באין מתרומת הלשכה.

2. רמב"ם הלכות שקלים פרק א הלכה ו

בזמן שהיה המטבע של אותו זמן דרכונות היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע, ובזמן שהיה המטבע סלעים היה נותן כל אחד במחצית השקל שלו חצי סלע שהוא שני דינרין, ובזמן שהיה המטבע חצי סלע היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע, ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל פחות מחצי שקל של תורה. השגת הראב"ד ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל פחות מחצי השקל של תורה. א"א הדרך הזה על דרך המשנה אמרו שישנינו /שקלים/ (פ"ב מ"ד) בראשונה היו שוקלים דרכונות חזרו לשקול דינרין חזרו לשקול סלעים בקשו לשקול טבעין וכו', זו היא דרך המשנה מכל מקום לא אמרו שהיו הולכין אחר יציאת המטבעות (אלא במטבעות) אלא היה המטבע מה שהיה אבל הם היו שוקלים לפי שהיו מתי מעט והוצרכו לשקול תחלה דרכונות ועל זה הדרך הלכו בכל שקליהם, ואין השכל נותן שהיה להם בתחלה מטבע של דרכונות והם היו עניים והעשירו.

3. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף מט עמוד ב

חמש סלעים של בן - במנה צורי; שלשים של עבד, חמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע - כולם בשקל הקדש במנה צורי, וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ משקלים.

4. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף נא עמוד א

חוץ מן השקלים. תנא: חוץ מן השקלים ומעשר והראיון. שקלים דתנן: מצרפין שקלים לדרכונות - מפני משאוי הדרך. מעשר, דכתיב (דברים י"ד) וצרת הכסף בידך. והראיון - תני רב יוסף: שלא יביא סיגה לעזרה.

5. ספר שיעורין של תורה שיעורי המצוות אות יז (דף סה)

שיעור חמש סלעים לפדיון הבן הוא כסף מזוקק משקל 1920 שעורות, והוא 96 גרם, וצריך ליתן כסף זה או שוויות כסף זה (וראיתי נוהגים ליתן 100 גרם כסף)

6. שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סימן קפ"ט

וזה שנהגו בחמשה רובל צ"ע לכאורה דלפי החשבון היה סגי בארבעה רובל כדכתב גם כ"ג. ואולי מפני שלא סמכו ע"ז שכתוב שהוא כסף נקי והוסיפו מחמת זה עד חמשה רובל. ויותר נראה שנהגו כדעת החכ"א שכתב דבר חדש שאף שמצד החשבון סגי בפחות מ"מ צריך ליתן ה' מטבעות ממטבע הגדולה כמו שסובר הרמב"ם בפ"א משקלים לענין מחצית השקל.

7. רמ"א אורח חיים סימן תרצד סעיף א

י"א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר

8. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כט עמוד א

ראש חדש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים, חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר

9. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כט עמוד ב

על השקלים מנלן? אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: דאמר קרא +במדבר כ"ח+ זאת עלת חדש בחדשו, אמרה תורה: חדש והבא קרבן מתרומה חדשה. וכיון דבניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה, קדמינן וקרינן באחד באדר, כי היכי דליתו שקלים למקדש. כמאן - דלא כרבן שמעון בן גמליאל. דאי רבן שמעון בן גמליאל - האמר שתי שבתות, דתניא: שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שתי שבתות. - אפילו תימא רבן שמעון בן גמליאל, כיון דאמר מר: בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה, ובעשרים וחמשה יושבין במקדש - משום שולחנות קדמינן וקרינן.

10. תלמוד בבלי מסכת יומא דף סה עמוד ב

הא דרבי טבי אמר רבי יאשיה גופה מצוה היא. דאמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור הבאין באחד בניסן - מצוה להביא מן החדש, ואם הביא מן הישן - יצא, אלא שחסר מצוה

11. משנה מסכת שקלים פרק א משנה ג

את מי ממשכנין ליום וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק ואין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום:

12. משנה מסכת שקלים פרק א משנה ה

אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידן העובד כוכבים והכותי ששקלו אין מקבלין מידן ואין מקבלין מידן קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאין נידר ונידב אין מקבלין מידן

13. תורה תמימה פרשת כי תשא דף תכח

ודע דלדעת הרמב"ם ורמב"ן חיוב שקלים מתחיל מבן י"ג שנה ויום א' ככל מצוות התורה וס"ל דאע"פ דבפסוק כאן כתיב מבן עשרים אך זה כתיב בתרומת אדנים, משא"כ בפסוק הקודם דאיירי בתרומת הקרבנות ולא כתיב מבן עשרים חייב מבן י"ג אבל הרע"ב פ"א מ"ג דשקלים ובעל החינוך ורוקח הגדול (ס' רל"ב) והגר"א בירושלמי שקלים פ"א ה"ג ס"ל דהחיוב הוא מבן עשרים ולמעלה כפשטות הכתוב מבן עשרים שנה דקאי על כל ענין פרשה זו ולדעת הגר"א כן היא דעת הירושלמי וחדוש על התוי"ט שהשיג על הרע"ב בזה ולא העיר שדעת כמה מן הראשונים כן הוא.

ויש להעיר נפקא מינה במחלוקת זו לדינא בזמן הזה לפי מה שכתוב בשו"ת בשמים רא"ש המיוחס להרא"ש ס' פ"ט דנשים פטורות מתפילת המוספין משום דכיון דתפילה זו עיקרה בה לזכר קרבן מוסף וקרבן זה נעשה ממעות שקלים, ומכיון דנשים לא נתחייבו בשקלים ואין להם חלק בקרבן מוסף לכן פטורות מהתפילה הבאה במקום קרבן זה, והובאו דבריו בחידושי ר"ע איגר לאו"ח ס' ק"ז ולפי זה לדעת הרע"ב והחינוך והרוקח והגר"א (ע"ד הירושלמי) דפחות מבן עשרים פטור ממחצית השקל, א"כ לפי הסברא הנ"ל אין להם חלק בקרבן מוסף וממילא פטורים מתפילת מוסף ויתחייב מזה עוד לפי מה דקיי"ל כל הפטור מן הדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן א"כ אין לאיש פחות מבן עשרים לעבור לפני התיבה בתפילת מוספין להוציא את הצבור והוא דבר חדש ונפלא מעוד, וצ"ע רב

14. קצות החושן חושן משפט סימן רלה ס"ק ד

לפי מה שהעלו הפוסקים גבי קנין דרבנן דהוי שלו מן התורה לקדש בו אשה וכמ"ש הב"י באה"ע סימן כ"ח (נב, ע"ב) בקידוש במעמד שלשתן ע"ש, ומשום דהפקר ב"ד הפקר, א"כ ה"נ כיון דקנה הקטן, ליהוי מדרבנן תו לאו דאב הוא מן התורה ולא מצי אב לשחררה. וכן נראה מוכח מהא דתנן שקלים פ"א (משנה ה') אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים, אם שקלו מקבלין מידם. וכתב ברטנורה ובתנאי שימסרם לצבור לגמרי כי היכי דלא ליהוי קרבן צבור קרב משל יחיד ע"ש. והיכי מצי קטנים מסרי לצבור יפה הא פעוטות אין מתנתן מתנה אלא מדברי סופרים והרי מן התורה אין כאן מתנה לצבור ונמצא קרבן צבור קרב משל יחיד, אלא ע"כ כיון דמדרבנן הוי קנין מהני נמי לדאורייתא, ומזה ראייה למ"ש הב"י באה"ע סימן כ"ח בקידוש בחוב על פה במעמד שלשתן דהוי קידושי תורה ומשום דהפקר ב"ד הפקר, ודלא כרבינו ירוחם (חלק חוה נתיב כ"ב

ח"א קפא, ע"ג) שכתב דלא הוי קידושי תורה. אמנם לפי מ"ש הברטנורה שם (משנה ג') דקטנים דתנן שם היינו בפחותים מעשרים ע"ש, א"כ לאו ראייה מזה. אלא דהרמב"ם בפירושו (שם) ובחיבורו (פ"א משקלים ה"ז) מפרש לה בקטנים שפחותים משלש עשרה שנה. ובת"ט (שם משנה ד') התפלא על הברטנורה במה דמפרש לה בפחותים מעשרים, דבירושלמי (שם ה"ג) מפורש להדיא דמיירי בפחותים מי"ג שנה ע"ש. א"כ כיון דתנן ואם שקלו מקבלין מידם מוכח דמהני קנין דרבנן לדאורייתא וכמ"ש ודו"ק.

15. נתיבות המשפט ביאורים סימן רלה

אמנם מה שהקשה [בד"ה אלא דעיקר] בהא דשקלים דהקטנים ששקלו מקבלין מהן רק שימסרו לציבור יפה, היאך אפשר להקטנים להקנות יפה, והוכיח מזה דהפקר ב"ד הוא מדאורייתא, והוכיח מכאן דמעמד שלשתן מהני בקדושתן. וכן הקשה על הרשב"א שמקשה בהא דהשולח דמה בכך דמקניה לבנו קטן, כיון דזכיה לקטן הוא רק מדרבנן נכופ לאב לשחררו כיון דמדאורייתא דאב הוא, ועל זה הקשה הא כיון דמדרבנן קנה הפקר ב"ד הפקר [ו]מדאורייתא קניא בזה. כבר הארכתי במקום אחר [מקור חיים סימן תמ"ח סק"ט ד"ה ומה שכתב קהלת יעקב אה"ע סימן כ"ה סעיף י"ג] דהפקר ב"ד אינו רק הפקר מדאורייתא אבל לא הוי קנין מדאורייתא רק קנין מדרבנן, וכ"כ הגט פשוט סי' (ק"ל) [ק"כ סק"ה] ע"ש, ולזה גבי שקלים כיון דהוי הפקר מדאורייתא מהקטנים, שוב הציבור זוכין במשיכת הגזבר שהוא שליח דידהו מדאורייתא כדין הזוכה מהפקר

16. משנה מסכת שקלים פרק ח משנה ח

המקדיש שקלים ובכורים הרי זה קדש רבי שמעון אומר האומר בכורים קדש אינן קדש:

תלמוד ירושלמי מסכת שקלים דף כב עמוד א

הא שקלים קדשו רבי שמעון בן יהודה אמר משם רבי שמעון בין אילו ובין אילו לא קדשו

תלמוד ירושלמי מסכת שקלים דף כב עמוד ב

רב המנונא ורב אדא בר אהבה בשם רב הלכה כרבי שמעון